

ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОГО АСПЕКТУ ПІДГОТОВКИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР

Біліченко О.В.

Останнім часом змінюється погляд на функцію середньої ланки медичного персоналу. Якщо раніше він був зорієнтований на догляд за хворими, то зараз медичний персонал вбачає своє головне завдання в підтримці здоров'я, попередженні захворювань, забезпеченні

максимальної незалежності людини у відповідності з її індивідуальними можливостями.

Місія медичного працівника полягає в наданні допомоги окремим особам, сім'ям і групам людей для досягнення ними фізичного, психічного і соціального здоров'я в умовах, в яких вони живуть і працюють. Це обумовлює необхідність виконання медичними працівниками функцій, що сприяють зміцненню і збереженню здоров'я, а також забезпечують профілактику його відхилень або втрати. Діяльність фахівця медичного профілю середньої ланки передбачає планування і здійснення догляду як у період хвороби, так і в період реабілітації шляхом впливу не лише на фізичні, а й на психологічні і соціальні аспекти життя людини, що становлять єдине ціле. Всі ці фактори певною мірою впливають на здоров'я людини, перебіг її хвороби, інвалідність або настання смерті.

Специфічні особливості професійної діяльності фахівців медичного профілю середньої ланки не лише визначають низку вимог до особистісних якостей, але й окреслюють склад системи необхідних професійних знань і вмінь. Наявність специфічних знань і вмінь професійної діяльності обумовлює успішне виконання посадових обов'язків кожним фахівцем.

Зазначимо, що випускник медичного коледжу повинен:

- розуміти значущість і соціальну суть своєї майбутньої професії, виявляти до неї стійку цікавість;
- мати уявлення про сучасний світ як духовну, культурну, інтелектуальну і екологічну цінність; усвідомлювати себе і своє місце в сучасному суспільстві;
- знати основи Конституції України, етичні і правові норми, які регулюють ставлення людини до людини, суспільства, оточуючого середовища; враховувати їх при вирішенні професійних завдань;
- бути здатним до злагоджених системних дій у професійних ситуаціях, до аналізу і проектування своєї діяльності, самостійних рішень в умовах невизначеності;
- бути готовим до прояву відповідальності за виконувану роботу, здатним самостійно і ефективно вирішувати проблеми в сфері професійної діяльності;
- бути здатним до практичної діяльності з вирішення професійних завдань в організаціях різних організаційно-правових форм; володіти професійною лексикою;
- бути здатним науково організувати свою працю, готовим до застосування медичної та комп'ютерної техніки в професійній діяльності;
- бути готовим до постійного професійного росту, набуття нових знань та вмінь;

- мати стійке прагнення до самовдосконалення (самопізнання, самоконтролю, самооцінки, саморегуляції і саморозвитку);
- мати уявлення про здоровий спосіб життя, володіти вміннями фізичного вдосконалення;
- бути готовим до позитивної взаємодії і співпраці з колегами і пацієнтами, знати теоретичні основи і вміти практично застосовувати норми належної поведінки при здійсненні професійних функцій.

Вказані знання і вміння формуються в ході підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації, постійної самостійної підготовки, а також психолого-педагогічного впливу на особистість студента медичного коледжу.

У структурі професійної спрямованості студентів вищих медичних закладів освіти важливе місце належить етичним уявленням і ціннісним орієнтаціям. Серед показників сформованості професійної спрямованості студентів-медиків дослідники виокремлюють «сформованість образу медичної професії ..., її особливостей, суспільної значущості та вимог до особистості; знання особливостей і способів регулювання професійної діяльності на основі норм медичної етики та деонтології; розуміння нормативно-правового регулювання взаємовідносин лікар-хворий; чіткість і адекватність уявлень про ідеал лікаря, його професійно важливі якості; знання морально-деонтологічних принципів медичного фахівця та принципів фахової субординації; усвідомлення своєї відповідності вимогам медичної професії» [1, с. 67-68].

Визначивши загальні вимоги, що пред'являються до медичних працівників середньої ланки, вважаємо за необхідне зупинитися на питаннях розвитку етико-деонтологічного простору медицини як особливої сфери соціально-професійних стосунків, висвітленні вимог, що пред'являються до професійної етики медичних працівників. На наш погляд, професійно-етична підготовка є основним регулятором успішності професійної діяльності, забезпечуючи продуктивність функціонування медицини як соціально – професійної системи і сфери реалізації особистісних якостей медичних працівників як її суб'єктів.

Саме норми професійної етики є орієнтирами і обмежувачами застосування медичних навичок і знань у конкретних випадках. Не зважаючи на свою стабільність, етичні підстави медичної діяльності тяжіють до різного роду трансформацій. Уявлення про добро і зло, про обов'язок і честь, що мають загальнолюдський характер, визначають і характер прикладної медичної етики як визначальної деонтологічної норми професійної діяльності медичних працівників. Медична етика є основою професійної діяльності, на якій базується багаторівневе соціальне регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі надання медичної допомоги населенню. На нашу думку, необхідно

зупинитися, передусім, на питаннях, пов'язаних з основними визначеннями досліджуваної сфери суспільних відносин.

Достатнє поширення отримало визначення, відповідно до якого, лікарська етика є різновидом професійної етики, що вивчає «сукупність принципів регулювання і норм поведінки медиків, обумовлених особливостями їхньої практичної діяльності, положенням і роллю у суспільстві» [2].

У тому ж ключі сформульовано і твердження: медична етика – це «зведення вимог (принципів, правил і норм) до професійної діяльності (поведінки) лікаря (медичного працівника) і до його моральних якостей» [5].

Існує підхід, відповідно до якого, професійну етику необхідно розглядати як окремих напрям етики, пов'язаний з безпосередньою професійною діяльністю медичних працівників. Більшість авторів притримуються визначення, відповідно до якого медична етика – це сукупність етичних норм і принципів поведінки медичного працівника при виконанні своїх професійних обов'язків [3; 4; 7; 8].

Як справедливо зазначає М. Яровинський, «пацієнти можуть бути різної статі, віку, національності, спеціальності, соціального статусу, стану здоров'я. Проте всі вони мають право на те, щоб медичний працівник бачив в них особистість, яка заслуговує на повагу, увагу і співчуття» [8].

Медична етика як один з найбільш розвинених упродовж тисячоліть різновидів етичної науки прагнула регулювати складні стосунки, що виникають між медичним персоналом і хворими, які потерпають від страждання, потребують особливої турботи і уваги, що виявляються не лише в лікуванні хвороб, але і в порятунку життя. Пройшовши у своєму розвитку складну еволюцію, професійна медична етика ввібрала найбільш універсальні принципи медичної діяльності, які були сформовані в різні епохи і засновані на нормах моралі і етики. Ці принципи виступають елементами медичної діяльності, що утворюють і визначають професійну поведінку медичних працівників [2; 4; 6].

Підводячи підсумок викладеному, можна стверджувати, що структура етико-деонтологічного простору медичної діяльності виглядає сформованою та сталою, але, водночас, достатньо гнучкою, здатною реагувати на зміни загально – етичної ситуації в суспільстві. Принцип автономії особистості зрівнює ролі медичного працівника і пацієнта у сфері ухвалення рішень і спирається на визнання свободи вибору і самостійності людини. Принцип справедливості гарантує рівний розподіл медичних ресурсів між рівними у своїй автономії і свободі індивідами. Принцип неспричинення шкоди обмежує медичні втручання, оскільки передбачає домінування соціального, а не біологічного у визначенні

якості життя, домінування самореалізації над органічним благополуччям. Принцип «роби добро» спрямовує активність медичного працівника, дозволяє розставити пріоритети в процесі вибору серед можливих втручань.

На основі виокремлених принципів основними морально-етичними і деонтологічними вимогами, що пред'являються до професійної діяльності медичних працівників, є:

- гуманізм: дії медичних працівників мають бути спрямовані виключно на благо пацієнта і не повинні завдавати йому необґрунтованої шкоди, що заздалегідь передбачається;

- професіоналізм: дії медичних працівників повинні базуватись на досягненнях науки і практичної медицини з питань діагностики, лікування і реабілітації пацієнтів з типовим розвитком патологічних процесів (захворювань, отруєнь, травм і ін.);

- наукова обґрунтованість: втручання, які здійснюються медичними працівниками і спрямовані на корекцію патологічного стану пацієнта, мають бути засновані на досягненнях медичної науки і не мати експериментального характеру;

- самокритичність є однією з найважливіших морально-етичних вимог, що висуваються до діяльності медичних працівників, оскільки вони зобов'язані контролювати свою поведінку як ніякий інший фахівець, передбачати наслідки своїх дій відносно третіх осіб як в морально-етичному, так і в правовому аспектах;

- повага прав, свобод і гідності пацієнтів, родичів пацієнтів та інших осіб, яким можуть бути нанесені душевні травми, спричинений збиток фізичному і психічному здоров'ю.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що медична галузь, будучи унікальним моральним простором, висуває особливі вимоги до якості професійної (і, понад усе, етичної) підготовки майбутніх медичних працівників, особливим чином регулює моральні засади професійної діяльності і особливості підготовки медичних працівників в стінах освітніх установ (в тому числі медичних коледжів). У зв'язку з цим, дослідивши відповідність вимог, що пред'являються до медичних працівників, у тому числі в етико-деонтологічному аспекті, якості їх підготовки, можна з високою мірою достовірності визначити рівень професійно-етичної компетентності фахівця в межах його функціональних обов'язків.

Список використаних джерел

1. Галузяк В. М. Розвиток професійної спрямованості студентів вищих медичних навчальних закладів: монографія / В. М. Галузяк, С.І. Тихолаз. – Вінниця, 2016. – 228 с.

2. Грандо А. А. Врачебная этика и медицинская деонтология / А. А. Грандо. – Киев, 1998. – 320 с.
3. Иванюшкин А. Я. Этика сестринского дела / А. Я. Иванюшкин. – М.: ГРАНТЬ, 2003.- 168с.
4. Касевич Н. М. Медсестринська етика і деонтологія : підручник для студ. вищ. мед. навч. закл. / Н. М. Касевич. – 2-ге вид., стер. – К. : Медицина, 2010. – 200 с.
5. Ковальова О. М. Біоетика: Підручник / За ред. О. М. Ковальної, І. С. Вітенка, В. М. Лісового. – Харків, 2006. – 204 с.
6. Кундієв Ю. І. Антологія біоетики / За ред. Ю. І. Кундієва. – Львів: БАК, 2003 с.
7. Москаленко В. Ф. Біоетика: філософсько–методологічні та соціально–медичні проблеми / В. Ф. Москаленко, М.В.Попов. – Вінниця:Нова Книга, 2005. – 218 с.
8. Яровинский М. Я. Лекции по курсу «Медицинская этика» (биоэтика) / М.Я. Яровинский. – М.: Медицина, 1999. – Вып.1. – С. 24, 148.